

Archeologienota

Nieuwpoort, Willem de Roolaan 70
Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Nieuwpoort, Willem de Roolaan 70. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur

Arne De Lust

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2022-0670

Plaats en datum

Gent, 8 augustus 2022

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 2240
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

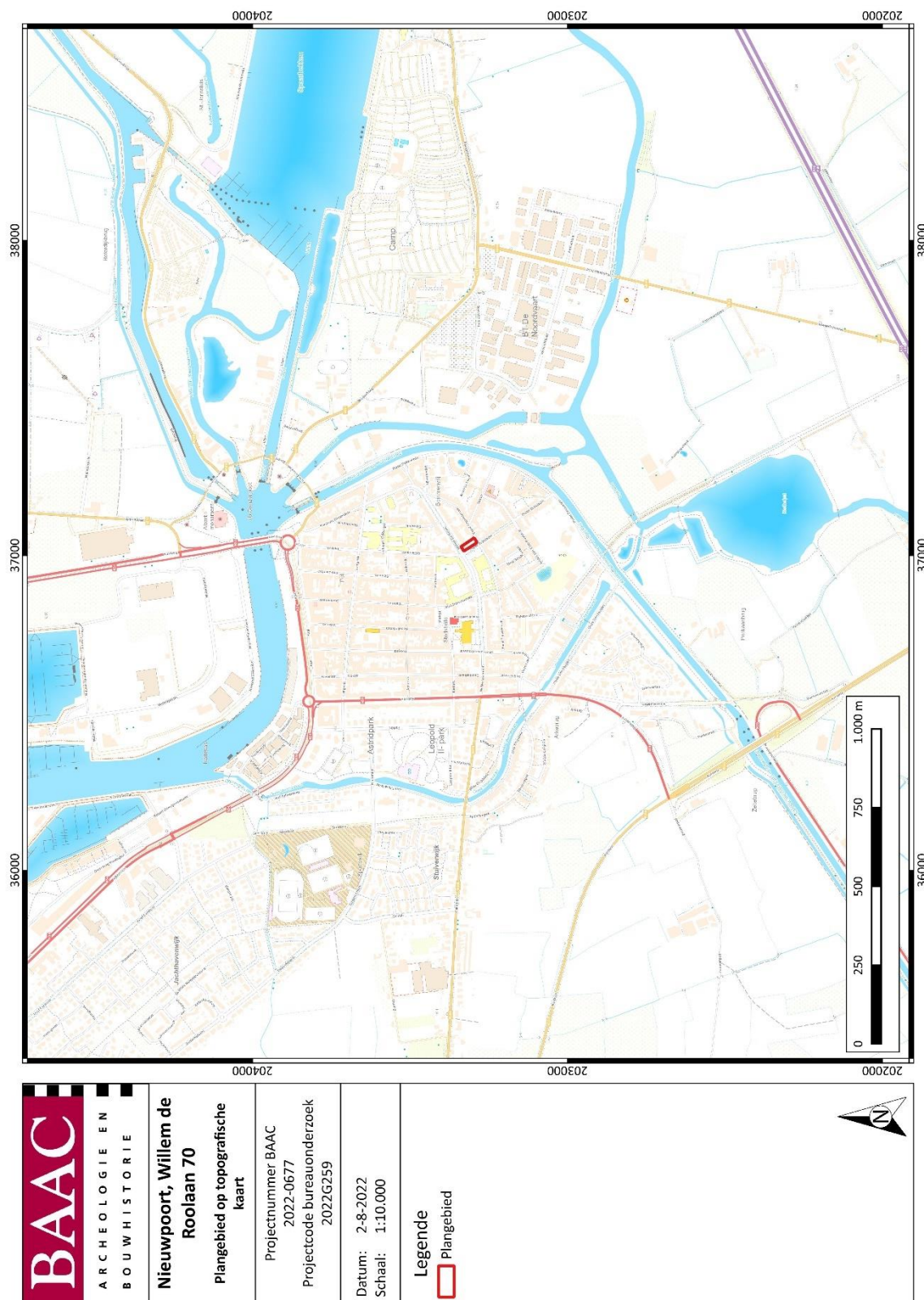
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Juridisch kader en onderzoekstraject	4
1.3	Aanleiding	5
1.4	Archeologische voorkennis/voorgeschiedenis	5
1.5	Huidige situatie en geplande werken	5
1.5.1	Huidige situatie	5
1.5.2	Geplande werken en bodemingrepen	7
1.6	Randvoorwaarden	10
2	Bureauonderzoek	11
2.1	Werkwijze en strategie	11
2.1.1	Onderzoeksdoelstelling	11
2.1.2	Onderzoeksvragen	11
2.1.3	Methoden en technieken	11
2.2	Assessment	13
2.2.1	Landschappelijk kader	13
2.2.2	Historisch kader	20
2.2.3	Cartografische bronnen	23
2.2.4	Archeologisch kader	29
2.3	Synthese onderzoeksresultaten	33
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	33
2.3.2	Archeologische verwachting	33
2.4	Besluit	34
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering	34
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	34
2.4.3	Keuze onderzoeksmethode	34
2.4.4	Afbakening onderzoeksterrein	35
3	Samenvatting	36
4	Lijsten	37
4.1	Figurenlijst	37
4.2	Plannenlijst	37
4.3	Tabellenlijst	37
5	Bibliografie	38

1 Beschrijvend gedeelte

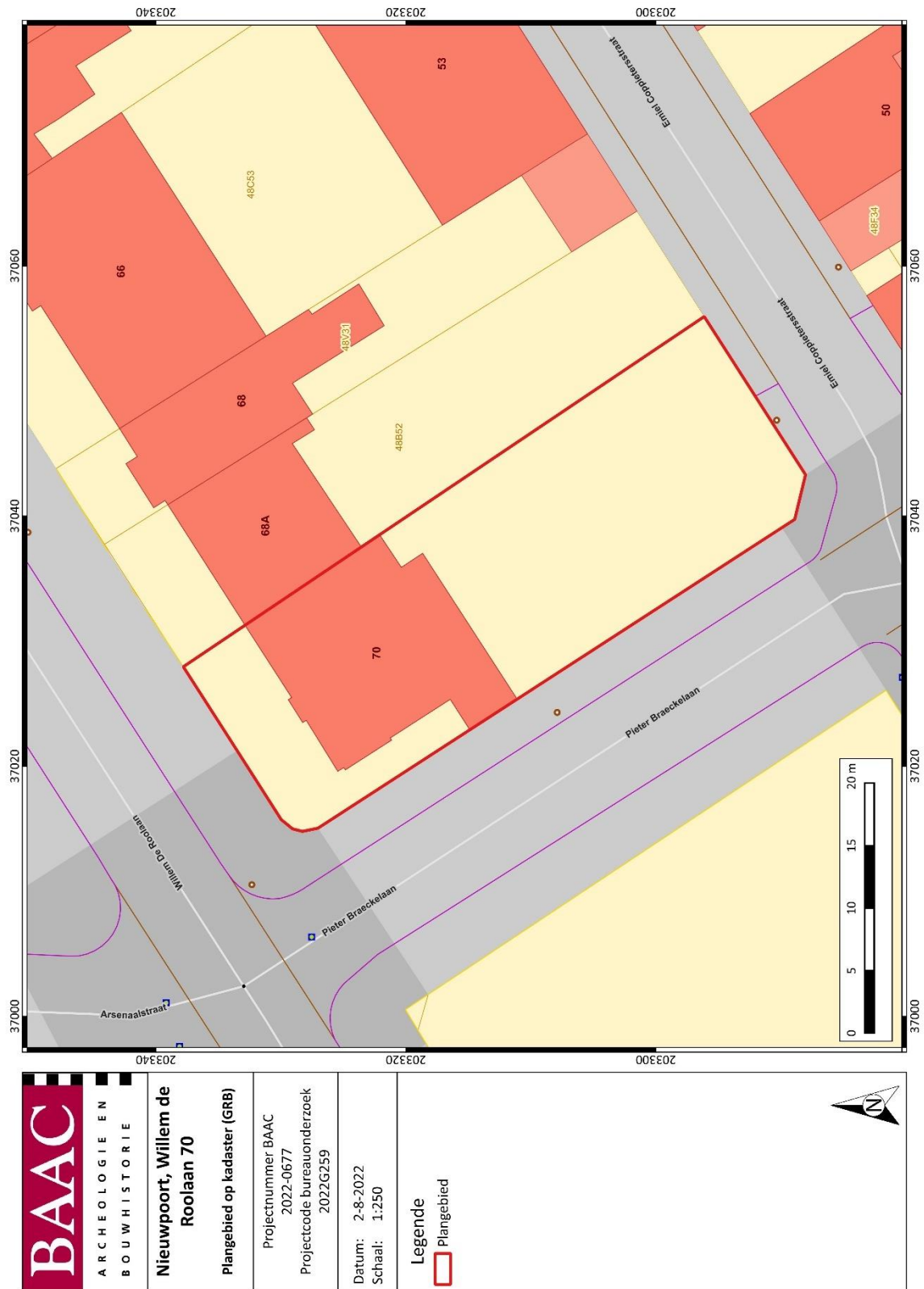
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Nieuwpoort, Willem de Roolaan 70		
Ligging	Willem de Roolaan 70, Nieuwpoort, West-Vlaanderen		
Kadaster	Nieuwpoort, Afdeling 1, Sectie A, Perceel 48P47		
Coördinaten	Noordwest:	x: 37014.78	y: 203337.81
	Noordoost:	x: 37055.95	y: 203337.81
	Zuidwest:	x: 37014.78	y: 203288.02
	Zuidoost:	x: 37055.95	y: 203288.02
Oppervlakte plangebied	855 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	855 m ²		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0677		
Bureauonderzoek	Projectcode	2022G259	
	Erkende archeoloog	BAAC-Vlaanderen (Erkenningsnummer: 2015/00020)	
	Betrokken actoren	Arne De Lust (archeoloog)	
	Betrokken derden	n.v.t.	

Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:10.000; 02.08.2022)

¹ AGIV 2022d

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (digitaal; 1:250; 02.08.2022)

² AGIV 2022b

1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder wooneenheden met ondergrondse parkeergelegenheid) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Nieuwpoort, Willem de Rooiaan 70* bedraagt ca. 855 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van 855 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Daarnaast werden in de directe omgeving van het plangebied enkele waarden voor 'beschermd onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in woongebied (code 0100) ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen, waarop de vergunning betrekking heeft circa 855 m² bedraagt en de totale oppervlakte van de bodemingrepen 855 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

1.4 Archeologische voorkennis/voorgeschiedenis

Er werd voor het plangebied reeds een archeologienota opgesteld⁴ in het kader van een stedenbouwkundige aanvraag die betrekking had op het huidige perceel aan de Willem de Rooiaan 70 en het aanpalende perceel met huisnummer 68A. De geplande werken werden echter gewijzigd waardoor er in de huidige archeologienota enkel gesproken wordt over het perceel aan de Willem de Rooiaan 70. Het assessment van de eerdere archeologienota is echter grotendeels wel van toepassing op het huidige plangebied waardoor veel informatie ook hier bruikbaar is.

1.5 Huidige situatie en geplande werken

1.5.1 Huidige situatie

Binnen het plangebied staat momenteel een woning aan de noordelijke zijde van het plangebied. Het betreft hier perceel 48P47 met een oppervlakte van ongeveer 855 m². De bestaande woning heeft een oppervlakte van ongeveer 220 m² waarvan ongeveer 100 m² onderkelderd is. Het zuidelijke deel van het plangebied bestaat uit een tuin.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022

⁴ BOT 2020

Plan 3: Plangebied op recente orthofoto⁵ (digitaal, 1:1, 03.08.2022)

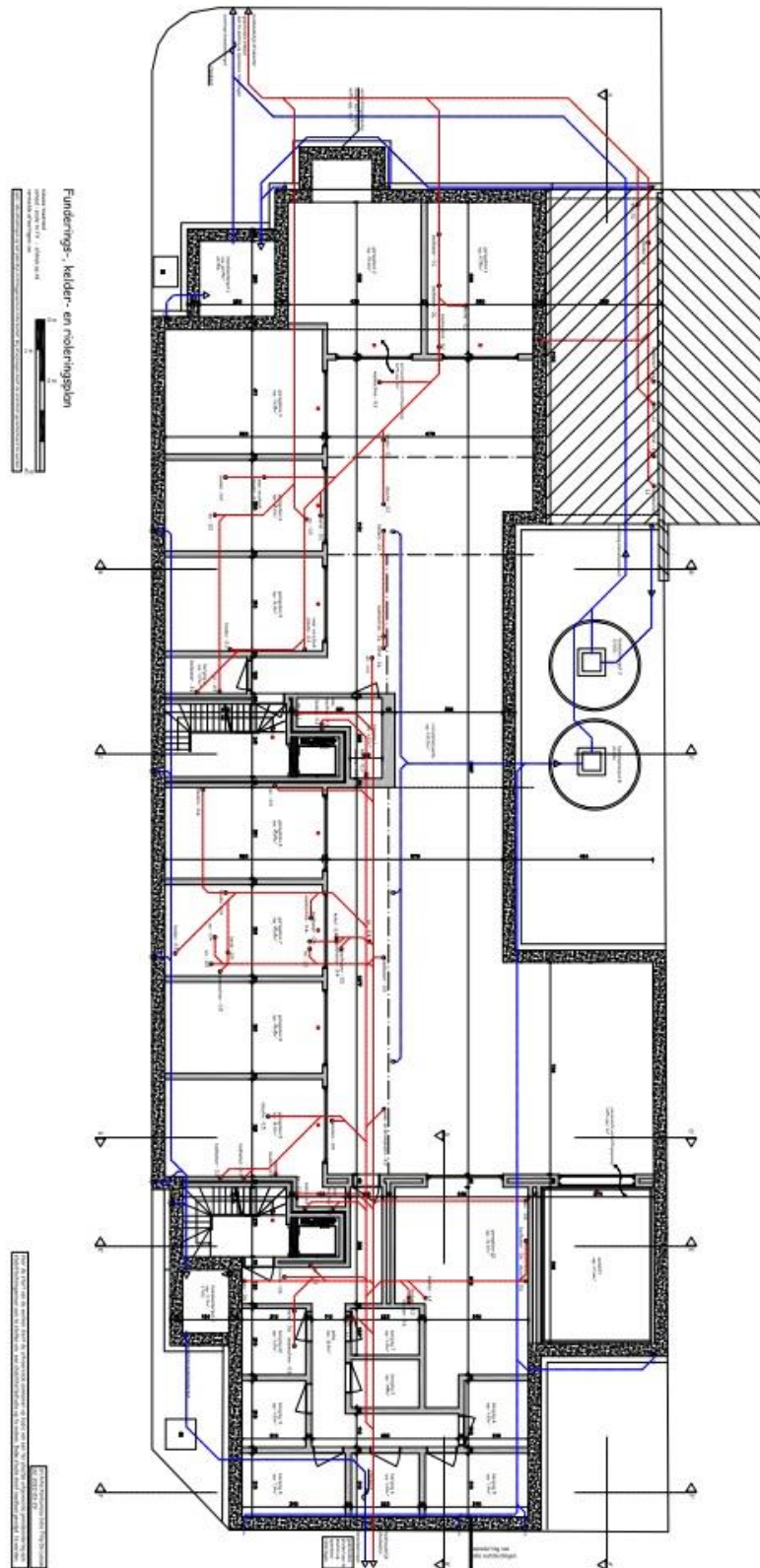
⁵ AGIV 2022c

1.5.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein de aanbouw van schakelwoningen met ondergrondse parkeergarages.

Voor de werken van start kunnen gaan, zal het huidige gebouw worden afgebroken. Aangezien het volledige plangebied onderkelderd zal worden, met ondergrondse parkeergarages en de plaatsing van waterputten, zal de ondergrond in zijn geheel verstoord worden. Eventueel aanwezige archeologische sporen zullen bij deze ingrepen mogelijk vernield worden tot op een diepte van meer dan 4 m onder het maaiveld (+6.8 m TAW).

Figuur 1: Plangebied met weergave van toekomstige ondergrondse parkeergarage⁶

⁶ Plan aangebracht door de initiatiefnemer.

Figuur 2: Doorsnede over de gehele hoogte van de toekomstige inplanting⁷

BAAC Vlaanderen Rapport 2240

Impactanalyse

Door de aanleg van de parkeergarages en de onderliggende fundering zal de bodem integraal verstoord worden tot op minstens 4 m onder het maaiveld. De werken zullen bijgevolg de aanwezige archeologische resten volledig vernietigen.

1.6 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat er nog gebouwen op het terrein staan die moeten worden gesloopt, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat het vervolgonderzoek zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na de sloop van de gebouwen uitgevoerd dient te worden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

- Administratieve en geografische kaarten:
- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart

- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken. Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart
- Frickxkaart

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

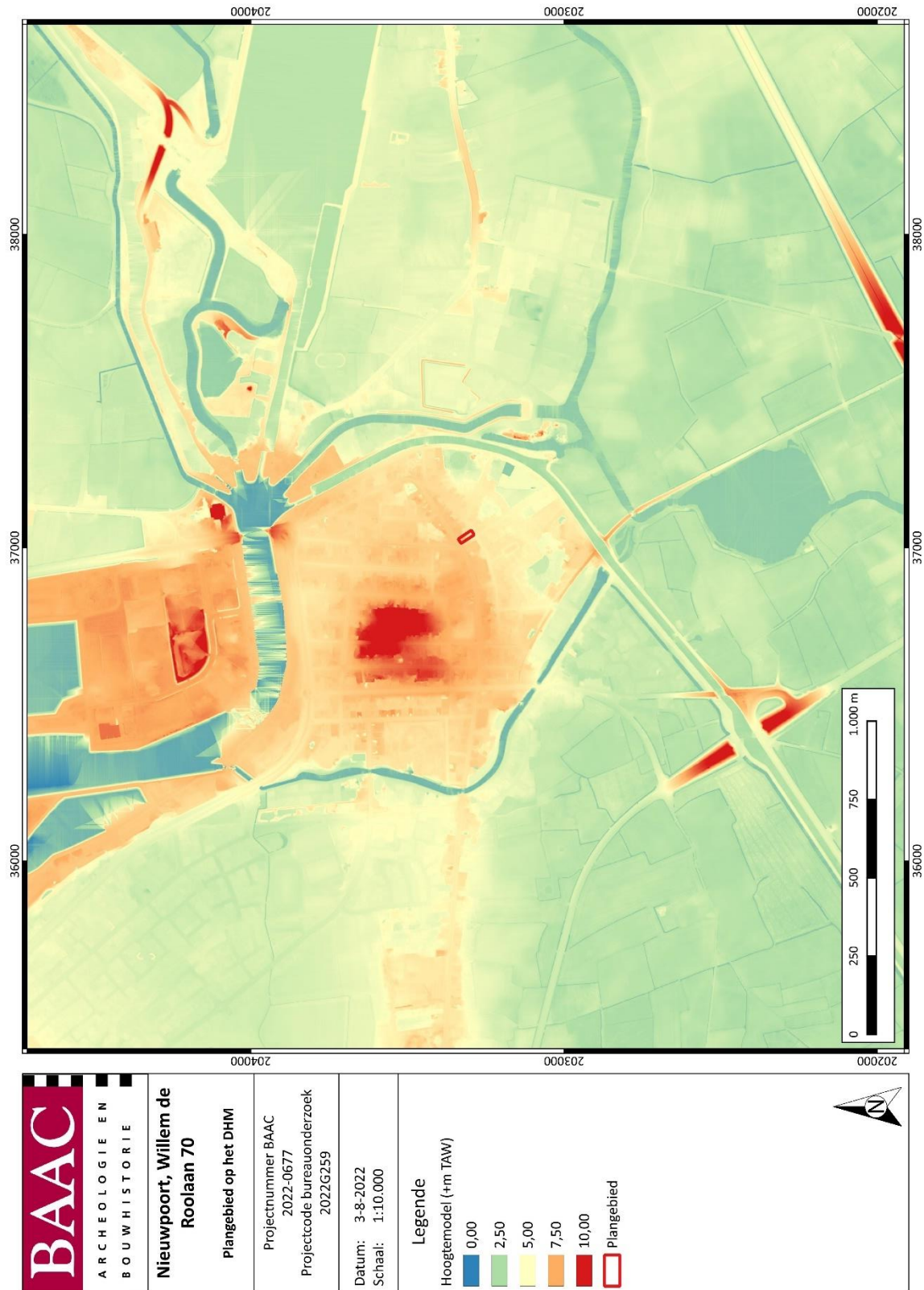
2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

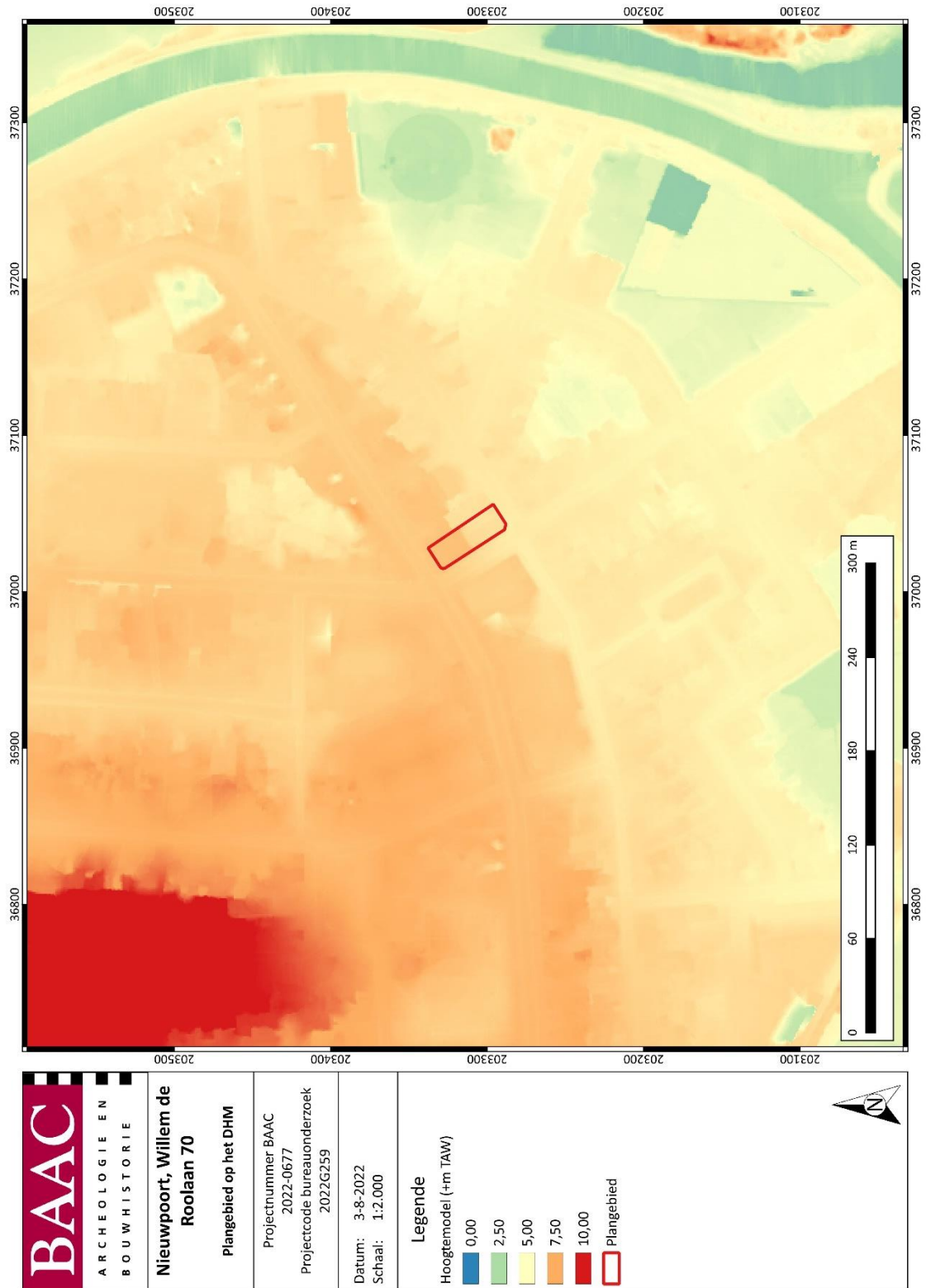
Topografische situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in het overgangsgebied tussen de duinen en de kustpolders. Hydrografisch gezien is het plangebied gelegen in het IJzerbekken (deelbekken: Langeleed-Beverdijkvaart) waar het zich volgens het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) op een hoogte van +6,8 m en +5,8 m TAW bevindt. Het reliëf op het plangebied daalt van noord naar zuid, over een lengte van 50 m met ongeveer 1 m.

Plan 4: Plangebied en hoogteverloop op het DHM⁸ (digitaal; 1:1; 03.08.2022)

⁸ AGIV 2022a

Plan 5: Plangebied op het DHM⁹ (digitaal; 1:1; 03.08.2022)

⁹ AGIV 2022a

Landschappelijke en bodemkundige situering

Het plangebied bevindt zich in OB-zone (bebouwde zone; zie Figuur 3). De ruimere omgeving wordt gekenmerkt door dekkleizandgronden (mE1), overdekte kreekruggronden (mD4) en overgangsgroden (dDb). Tot deze laatste behoren al dan niet slibhoudende duinzandgronden die doorgaans rusten op polderafzettingen. Deze vormen de overgang tussen de Duinstreek en de Polderstreek.

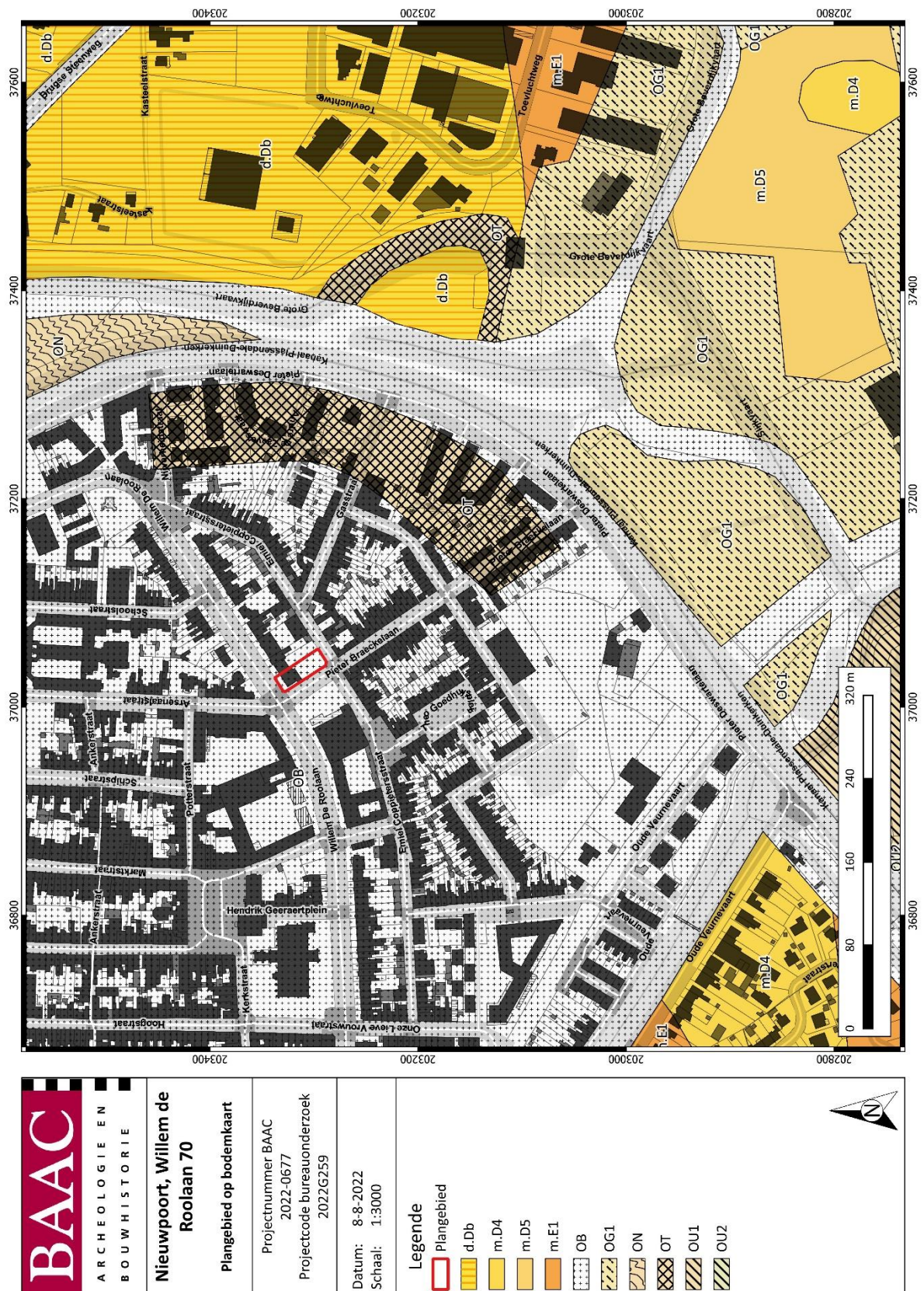
Paleogeen en neogeen (Tertiair)

Het tertiair is een geologisch tijdvak dat de periodes paleogeen (66,0-23,03Ma) en neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Hoewel de term al enige tijd geen onderdeel meer uitmaakt van de officieel erkende chronostratigrafie is het nog steeds een goed bruikbare term in functie van tijds aanduiding voor archeologisch vooronderzoek. Het plangebied bevindt zich op een plaats waar de tertiaire sokkel bestaat uit afzettingen van het Lid van Aalbeke (zie Figuur 4). Deze afzettingen bestaan uit een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt onder andere gebruikt voor het vervaardigen van bakstenen, dakpannen en siertegels.

Quartair

Het quartair is de periode die volgt na het neogeen. Deze periode begint 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in het pleistoceen en het holoceen. Het pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De lange periodes waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden of glacialen genoemd. De iets warmere tussentijden worden interglacialen genoemd. Deze ingrijpende klimaatschommelingen zijn ook vandaag nog op bepaalde plekken in het landschap te herkennen. Na dit woelige Pleistoceen volgt het holoceen (11.7ka – heden). Deze periode wordt gekenmerkt door een stabiel en vrij warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Vooral in de meest recente delen van deze periode is de invloed van de mens op de landschapsgenese enorm toegenomen.

De quartair geologische kaart toont aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 13d (zie Figuur 5). Dit type bodem bestaat uit een basis van getijdenafzettingen die gevormd werden tijdens het eemiaan (marien en estuarien) gevolgd door een fluviatiele afzetting die gevormd werd in het weichseliaan. Boven deze fluviatiele afzetting wordt een zandige tot siltige eolische afzetting, die gevormd werd van het weichseliaan tot mogelijk vroeg-holoceen, aangetroffen. De dikte en de aan- of afwezigheid van deze eolische laag is verschillend per locatie. Deze eolische afzetting wordt gevolgd door een getijdenafzetting van het holoceen (marien en estuarien) en is afgedekt door een zandige eolische afzetting die gevormd werd tijdens het Holoceen en mogelijk zelfs tijdens het tardiglaciaal.

Figuur 3: Plangebied op de bodemkaart¹⁰ (digitaal; 1:20.000; 08.08.2022)

¹⁰ DOV VLAANDEREN 2022a

¹¹ DOV VLAANDEREN 2022b

Figuur 5: Plangebied op de quartair geologische kaart¹² (digitaal; 1:50.000; 08.08.2022)

¹² BOGEMANS 2003

2.2.2 Historisch kader

Recent geologisch onderzoek heeft aangetoond dat de laatste opvulling van de kustvlakte en de afzetting van het kenmerkende zand en kleipakket ongeveer vanaf de 5^e eeuw begon. Wat duidelijk werd is dat het landschap bestond uit een net van geulen die vanaf de kust tot in het overgangsgedebied doordrongen. De monding van de oude Aa-vaart werd aangetroffen ten westen onder de loopduin van Nieuwpoort. De oudste afzettingen in deze geul zijn met grote zekerheid ouder dan de Romeinse periode. Tijdens deze opvulling van de kustvlakte heeft men gepoogd om deze gebieden terug in te nemen. In de 8ste en 9^e eeuw is er sprake van een schorrengebied waar het landschap zich uitstekend leent voor het houden van schapen en de wolproductie. De getijdenwerking in dit gebied zorgden er echter wel voor dat permanente bewoning van het gebied bemoeilijkt werd. Dit is wellicht de verklaring voor het verschijnen van talrijke vroegmiddeleeuwse nederzettingen op de iets hoger gelegen gronden aan de rand van deze gebieden.¹³

De oudste vondsten die duiden op de menselijke aanwezigheid in de westhoek dateren uit het Midden-neolithicum (3500-2500 v.o.t.). Het betreft losse vondsten van gepolijste bijlen en silex artefacten. De voorwerpen werden vooral aan de rand van de kustvlakte aangetroffen, een gegeven dat doet vermoeden dat het gebied ook toen al aantrekkelijk was voor mensen omwille van de natuurlijke rijkdommen.¹⁴

In het laat-neolithicum en de bronstijd nam de getijdenwerking in hevigheid toe waardoor het gebied waarschijnlijk minder toegankelijk werd voor de mens. Dit is mogelijk ook de verklaring waarom er vooralsnog geen vondsten uit deze periodes in de omgeving werden aangetroffen. Het is pas wanneer de nieuwe duinengordel zich ging vormen dicht bij de zee dat het gebied terug stabiel werd. Het duurde echter tot 700-500 v.o.t. voor er over een stabiele duinengordel gesproken kan worden. Door deze nieuwe stabilisatie van het gebied werden permanente bewoning en exploitatie mogelijk. Archeologisch onderzoek heeft uitgewezen dat de nederzettingen toebehoorden aan veetelers die zich in de zomermaanden ook bezig hielden met de zoutwinning.¹⁵ Een studie van het aardewerk heeft aangetoond dat de bewoning uit de late ijzertijd dateert, en meer bepaald uit de 'la Tène 1a-periode'.

Deze bewoning bleef waarschijnlijk doorlopen tot de komst van de Romeinen. Oorspronkelijk werd het gebied bewoond door Keltische stammen, maar aan de Keltische overheersing kwam een einde in de 3e -2e eeuw v.o.t. toen het gebied opgeschrikt werd door Germaanse invallen. Tot deze Keltische stammen behoorden ook de Menapiërs, een stam die de zoutproductie en veeteelt op de kustvlakte verder ontwikkelden. Het betreft een goed georganiseerde samenleving met een specifieke taakverdeling. Het is dus niet verwonderlijk dat de Romeinse overheersers deze bevolkingsgroep voorzichtig probeerden in te passen in hun economische systeem.¹⁶

Tijdens het vroege Keizerrijk was er sprake van een vernieuwde interesse voor het kustgebied onder invloed van de Romeinse expansiepolitiek. Het doel was om Germania en Britannia in het Romeinse rijk in te lijven. Het kustgebied werd dus het doelwit van militaire campagnes waarbij het hinterland instond voor de bevoorrading van het strategisch belangrijke gebied. Het is ook in deze periode dat een toename in sporen van romanisering opduiken in het kustgebied. Tussen 70 en het 3de kwart van de 3^e eeuw duiden de vondsten op een vrij dichte bewoning. In deze periode is veeteelt waarschijnlijk de belangrijkste economische activiteit die werd uitgeoefend in de regio.¹⁷

¹³ ZWAENEPOEL & VERHAEGHE 2011 p.17

¹⁴ TERMOTE 1992 p.48

¹⁵ TERMOTE 1992 p.52

¹⁶ TERMOTE 1992 p.53

¹⁷ TERMOTE 1992 p.56

Voor deze periode (70-270 n.C.) werden enkele losse vondsten gedaan langs de havengeul en werd een grafveld aangetroffen op twee kilometer ten zuidwesten van de stad. In het begin van de 5de eeuw zijn de Romeinen, onder toenemende druk van de Overrijnse volkeren, genoodzaakt om de regio voor goed te verlaten.¹⁸

Aan het einde van de 5^e eeuw evolueerde het landschap achter de duinengordel opnieuw tot een schorre die zich geleidelijk aan verder landinwaarts verspreidde. De duinen werden opnieuw gebruikt als uitvalsbasis nu permanente bewoning op de lager gelegen gronden onmogelijk geworden was.

De Noormanneninvallen die de gebieden in de laatste decennia van de 9^e eeuw teisterden zorgden voor een socio-economische situatie waarbij de Vlaamse Graven zich gingen opwerpen als de beschermers van de kustbewoners. De natuurlijke rijkdommen van de kustvlakte hebben in de daaropvolgende eeuwen bijgedragen aan de uitbreiding van de macht van het grafelijke domein.

De eerste helft van de 10^e eeuw werd gekenmerkt door uitzonderlijke droogtes waardoor er vanop de zandplaten een nieuw duingebied kon ontstaan dat de nog actieve geulen afsloot. De Spermaliegeul evolueerde tot de IJzer en droeg bij tot de toegankelijkheid van het gebied. In de 12e eeuw groeide de interesse van de graven voor het gebied. Tijdens de West-Europese ontginningsbeweging tijdens de volle middeleeuwen werd het gebied gebruikt als veeweide. Ook de inplanting van nieuwe nederzettingen in de regio werd gereguleerd. Nieuwpoort kan gezien worden als één van de succesverhalen die werden opgestart door het huis van Elzas in 1163.¹⁹ De stad groeide uit tot de voorhaven van het hinterland en steden zoals Diksmuide, Ieper en Veurne. De stad kende een gestage bevolkingsgroei tot in de 14e eeuw. De stadsuitbreiding gebeurde volgens een weloverwogen dambordpatroon dat ook vandaag de dag nog kan worden waargenomen in de stadskern. Tussen 1163 en het midden van de 13^e eeuw werden ook grote bouwwerken opgestart zoals de bouw van de Onze-Lieve-vrouwkerk. In de 14^e eeuw bereikte Nieuwpoort zijn maximale omvang. De daaropvolgende crisis zorgde ervoor dat de stad implodeerde. Deze crisis ontstond toen in 1383 een Engels leger, onder leiding van Henry Despencer, Vlaanderen binnenviel. De Engelse inval toonde aan hoe kwetsbaar het Vlaamse graafschap was voor aanvallen vanaf de kust. Als reactie werd Nieuwpoort voor de eerste maal versterkt tussen 1386 en 1404. De omwalling bestond uit bakstenen muren met halfronde torens en een natte gracht. Ook de economische activiteiten in Nieuwpoort maakten drastische veranderingen door. Zo verloor de handelsscheepvaart aan belang maar nam het belang van de visserij toe. Deze omwenteling zorgde ervoor dat Nieuwpoort uitgroeide tot één van de belangrijkste Vlaamse vissershavens werd. Dit leidde er ook toe dat de stad in 1489 het stapelrecht op gekaakte haring verwierf.²⁰

Het strategische belang van Nieuwpoort en de nabijgelegen duinengordel werden duidelijk tijdens de godsdienstoorlogen van de 16e eeuw. Nieuwpoort was na de Pacificatie van Gent (1576) in handen gekomen van de Prins van Oranje en werd in 1583 heroverd door de Spaanse troepen onder leiding van Alexander Farnese. Het tegenoffensief van de Republiek der Nederlanden leidde in 1600 tot het beleg en de slag van Nieuwpoort. Pas in 1604 kon de stad haar economische activiteiten verderzetten.

Ook in de 17^e eeuw wordt het strategische belang van Nieuwpoort opnieuw duidelijk. De stad wordt een discussiepunt tussen de Fransen en de Spanjaarden die de stad versterken met een dubbele gebastioneerde verdedigingsgordel. Doorheen de 17^e en 18^e eeuw krijgt de stad meermaals te maken met Franse aanvallen (in 1647, 1658, 1745, 1793 en 1794). In 1785 werd de verdediging rondom de stad voor het eerst deels ontmanteld. Jozef II ontmantelde de verdedigingswerken nagenoeg volledig,

¹⁸ TERMOTE 1992 p.57

¹⁹ TERMOTE 1992 p.62

²⁰ TERMOTE 1992 p.70

enkel de oudste middeleeuwse verdedigingsgordel bleef bewaard. Op de Ferrariskaart is de dubbel gebastioneerde verdedigingsgracht wel nog duidelijk zichtbaar.

Na een korte periode in Franse Revolutionaire handen kwam Nieuwpoort na het congres van Wenen terug in Hollandse handen. Onder leiding van graaf Goblet werd de versterking van de stad tussen 1812 en 1822 opnieuw onder handen genomen. Op hetzelfde moment werd ook de havengeul uitgediept en werden de sluizen en sassen op het einde van de haven geconcentreerd.²¹

Na de onafhankelijkheid van België in 1830 werd door de stabielere politieke situatie beslist om enkele grensversterkingen op te geven en te ontmantelen. Hierbij werd ook beslist om de vesting Nieuwpoort te ontmantelen. Deze beslissing werd echter ontvangen met hevige protesten maar wordt toch uitgevoerd in 1861. Met het verdwijnen van de verdedigingswerken werden nieuwe gronden beschikbaar waardoor de stad buiten zijn middeleeuwse belemmeringen kon uitgroeien. Op de terreinen worden allerlei gebouwen van openbaar nut. Er werd ingezet op toerisme die deze uitbouw nog verder aanzwengelde.²²

De ijzervlakte waarop Nieuwpoort zich bevindt ligt slechts 1 tot 3 meter boven de zeespiegel waardoor het hele gebied zonder de duinengordel en een sterk uitgebouwd systeem van sluizen bij elk hoogtij onder water zou verdwijnen. Het systeem werd tussen 1876 en 1878 gecentraliseerd in het complex ten Noord-oosten van Nieuwpoort dat we vandaag de dag kennen als de Ganzepoot.

Toen het Belgische leger op 9 oktober 1914 stelling nam achter het kanaal Gent-Terneuzen, werd de Ijzer voor het eerst besproken als terugvalpositie voor het leger. Op 12 oktober verplaatsten de eerste legerdivisies zich naar de driehoek Veurne-Nieuwpoort-Diksmuide, waar zij stelling zouden innemen voor de Ijzerslag die een paar dagen later, op 18 oktober 1914, in alle hevigheid zou losbarsten. Tijdens de Ijzerslag raakte Nieuwpoort zwaar beschadigd waarop Karel Cogge op 25 oktober ontboden werd op het stadhuis van Veurne. Karel Cogge was de opzichter van de Noordwatering en werd ontboden om een inundatie tussen de spoorbedding Nieuwpoort-Diksmuide en de Ijzer te bespreken. Op 29 oktober opende men de sluisdeuren van het verlaat van de Noordvaart en liet ruim 700.000 kubieke meter water in de vlakte stromen. De inundatie was een succes en kwam net op tijd want op 30 oktober 1914 brak een nieuw algemeen offensief van de Duitsers los tussen Nieuwpoort en Rijsel. De Duitsers veroverden Ramskapelle en Pervijze, maar moesten zich tegen de avond terugtrekken tot de Ijzer doordat het waterpeil gevaarlijk hoog stond. Door deze terugtrekking kon het front zich consolideren waardoor een lange periode van het controleren en in stand houden van het waterpeil was aangebroken. Om het waterpeil te kunnen controleren werd een speciale eenheid opgericht onder leiding van kapitein Robert Thys.²³

In 1917 planden de Britten een nieuw offensief waarbij ook een landing zou worden uitgevoerd op de door de Duitsers bezette Belgische kust. Zo ver kwam het echter niet want de Duitsers verwachtten deze aanval en voerden zelf een offensief uit waarbij essentiële delen van het Nieuwpoort en de Ijzer bruggenhoofd veroverd werden.

Na de eerste wereldoorlog werd Nieuwpoort heropgebouwd onder leiding van de Brugse architect Viérin die een historiserende methode hanteerde.

Na de tweede oorlog werd Nieuwpoort een regionaal verzorgend centrum met diverse functies waar ook ingezet werd op toerisme.

²¹ TERMOTE 1992 p.106

²² TERMOTE 1992 p.106

²³ DE VOS e.a. 2014 p.157-173

2.2.3 Cartografische bronnen

Jacob van Deventer (1565)

De kaart van Jacob van Deventer is de oudste relevante cartografische bron met informatie over Nieuwpoort en dateert uit 1565. Rondom de stad is een versterking zichtbaar die werd aangelegd tussen 1386 en 1404 en bestond uit een doorlopende bakstenen muur met halfronde torens en een natte gracht (zie Figuur 6). Zowel de toenmalige stadsmuur als de stadsgracht lijken door het plangebied te lopen.

Sanderus (17^e eeuw)

Op het plan van Sanderus uit de 17^e eeuw is rond de stad een verdedigingscomplex met verschillende bastions te herkennen (zie Figuur 7). Ook deze verdedigingswerken bevonden zich mogelijk ter hoogte van het plangebied. In de tweede helft van de 17^e eeuw werd Nieuwpoort verder versterkt door de Spanjaarden.

Er moet hierbij vermeld worden dat oude kaarten minder precies zijn en ook niet altijd een waarheidsgetrouw beeld geven. Er moet dus altijd rekening gehouden worden met foutmarges. Daarnaast is het ook niet altijd zeker of een opgemaakt plan van bepaalde versterkingen indertijd daadwerkelijk uitgevoerd is. Er bestaat dus geen absolute zekerheid over de exacte locatie van bepaalde versterkingswerken. Bijgevolg blijft het vooralsnog onduidelijk of de op de historische kaarten aangegeven versterkingen en de stadsgracht daadwerkelijk binnen het hier onderzochte plangebied vallen of niet.

Frickx kaart (1744)

Een andere beperking is zichtbaar op de kaart van Frickx uit 1744 waar enkel belangrijke stadskernen, kerken, kastelen en dergelijke werden weergegeven (zie Figuur 8). Dit betekent niet dat er verder geen bebouwing was, deze andere bebouwing werd minder belangrijk geacht en dus niet specifiek weergegeven op de kaart.

Ferrariskaart (1777)

Op de Ferrariskaart uit 1777 is de ligging van het plangebied waar te nemen ter hoogte van de stadsgracht en op het zuidelijke deel is een deel van de ravelijn waar te nemen (zie Figuur 9). Deze verdedigingswerken werden in 1785 echter ontmanteld in opdracht van Jozef II.

Na een korte periode in handen van de Franse revolutionairen kwam de stad echter terug in Hollandse handen na het Congres van Wenen. Onder leiding van graaf Goblet werd Nieuwpoort tussen 1812 en 1822 opnieuw versterkt.

Vandermaelen kaart (1846-1854)

Op de kaart van Vandermaelen bevindt het plangebied zich ter hoogte van de stadsgracht en de stadsmuur (zie Figuur 10). Net ten oosten van deze locatie bevindt zich een ravelijn.

Loopgravenkaart van september 1918

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd onder Nieuwpoort een ondergronds tunnelcomplex aangelegd. Op de loopgravenkaart van september 1918 is een loopgraaf zichtbaar die zich op het noordelijke deel van het plangebied bevindt (zie Figuur 11).

Figuur 6: Plangebied (bij benadering) op de kaart van Jacob van Deventer (1565)²⁴

Figuur 7: Plangebied (bij benadering) op de kaart van Sanderus (17de eeuw)²⁵

²⁴ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

²⁵ SANDERUS 1641

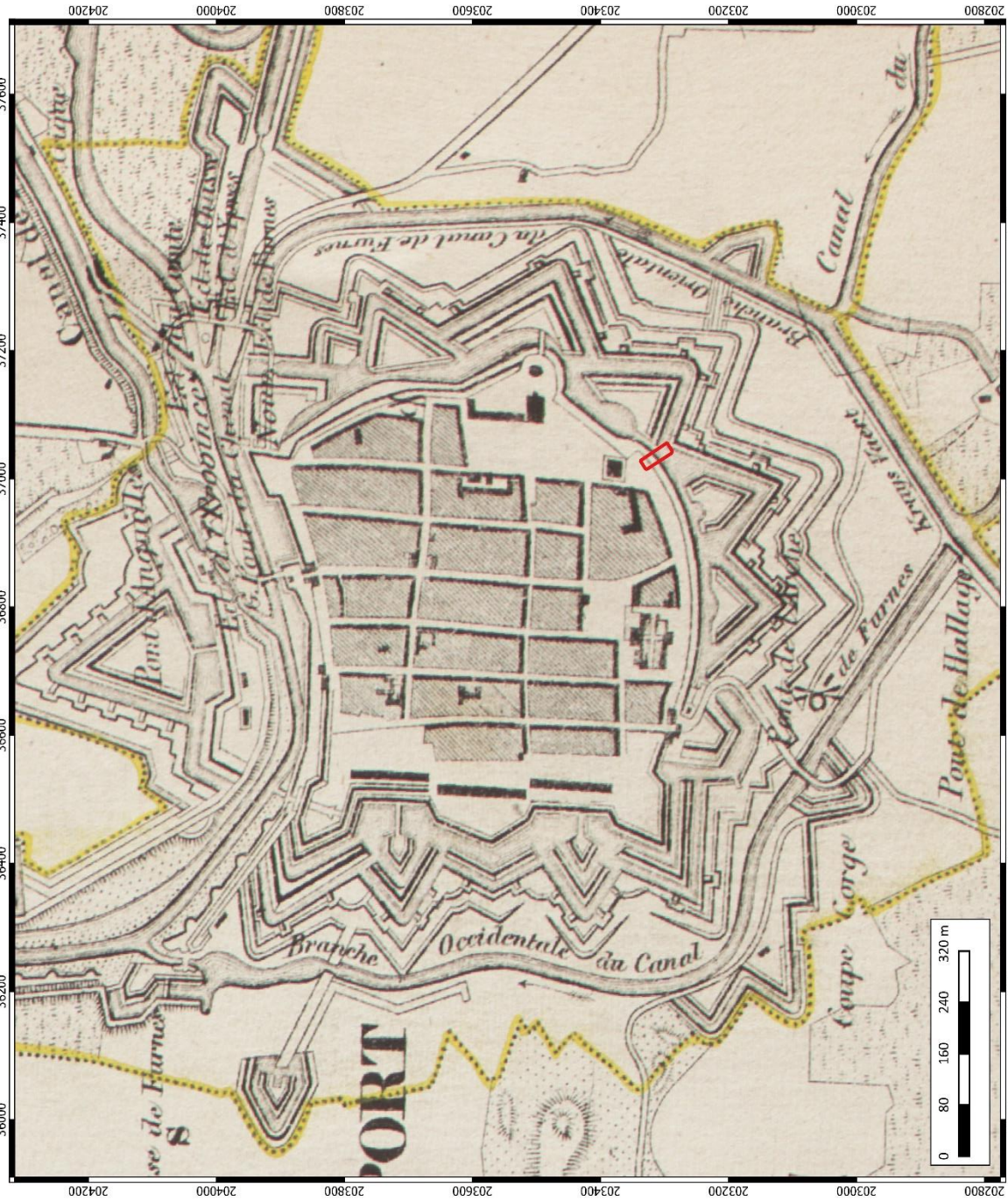
Figuur 8: Nieuwpoort op de Frickx kaart (1744)²⁶

²⁶ GEOPUNT 2022b

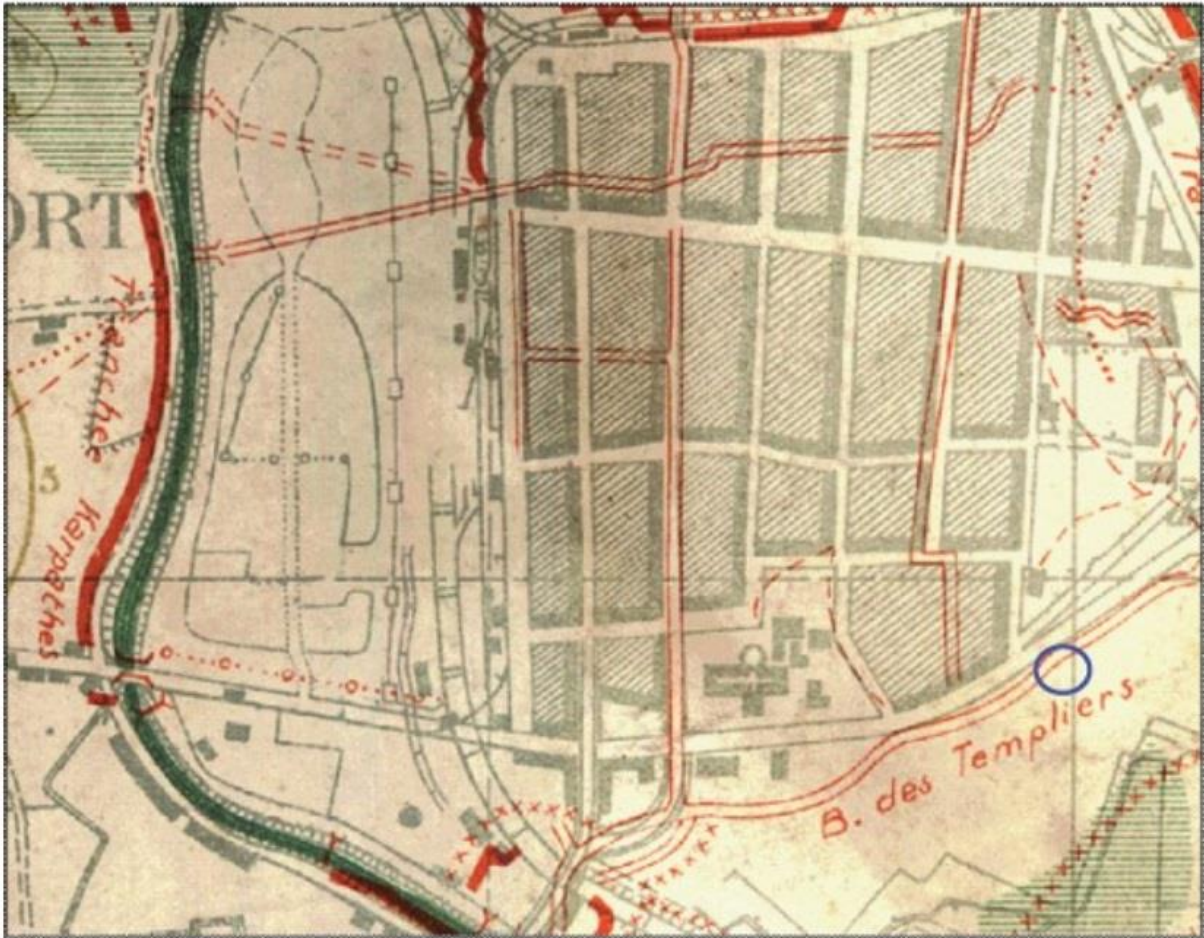

Figuur 9: Plangebied op de Ferrariskaart (1777)²⁷ (analoog; 1:25.000; 08.08.2022)

²⁷ GEOPUNT 2022a

Figuur 10: Plangebied op de Vandermaelen kaart (1846-1854)²⁸ (analoog, 1:20.000; 08.08.2022)

*Figuur 11: Aanduiding van het plangebied (bij benadering)
op het loopgravenplan van september 1918²⁹*

Orthofoto's

Op de orthofoto's van 1975 tot en met 2022 is de huidige toestand van het terrein zichtbaar met een woning die zich op het noordelijke deel van het perceel bevindt (zie Plan 3).

²⁹ BOT 2020 p.33

2.2.4 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris (CAI)³⁰

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt om een inschatting maken te over het archeologisch potentieel van het plangebied. Het plangebied zelf ligt in de CAI-waarde die de voormalige stadsversterkingen aanduidt, die teruggaan tot de middeleeuwen (zie Plan 6; CAI 222746). Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend, die grotendeels in twee categorieën kunnen opgedeeld worden, enerzijds nog bestaande bouwelementen en anderzijds archeologische waarden.

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.³¹

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
76407	Sint-Laurentiusparochie; middeleeuwse kuilen, grafveld, wegdek en cultuurlagen.
76481	Marktstraat; oorspronkelijke 12 ^e eeuwse hoofdstraat
76482	Markt-Potterstraat; vermoedelijk opgegraven laatmiddeleeuwse aanwezigheid
76492	Astridlaan 40; laatmiddeleeuwse kuilen
983383	Ieperstraat 10-12; middeleeuwse sporen met aardewerkfragmenten
150538	Slachthuisstraat; archeologische stratigrafie uit boringen
156893	Duinkerkestraat; postmiddeleeuwse ravelijnresten
157330	OLV-Kerk; middeleeuwse kerk, herbouwd na WO I
158927	Pieter Deswartelaan; laatmiddeleeuwse gracht
162174	River Valley; middeleeuwse greppels met aardewerkfragmenten
215407	Spoorwegberm – Frontzate; resten van Belgische verdedigingslinie uit WO I

³⁰ CAI 2022

³¹ CAI 2022

215601	De Zathe; middeleeuwse geulen, militaire versterking en begraving nieuwe tijd
219711	Nijverheidsstraat; 16 ^e -eeuws bastion, laatmiddeleeuwse begraafplaats
222746	Geheel van de stadsomwalling; gaan terug tot de middeleeuwen

Bovenstaande tabel toont aan dat binnen een straal van ca. 500 m rondom het plangebied, dat zich in de historische kern van Nieuwpoort bevindt, reeds heel wat archeologisch veldwerk uitgevoerd is. Alle CAI-waarden betreffen vondsten uit de middeleeuwen of later.

In de directe omgeving van het huidige plangebied vond in 2009 een archeologische prospectie plaats op een site aan de slachthuisstraat (CAI 150538), waar men een goed bewaarde archeologische stratigrafie aangetroffen heeft. Onder een verstoorde top laag van ongeveer 1 meter dik werd een intacte gelaagdheid aangetroffen die bestond uit: kleiig-zandige pakketten tot fosfaatrijke pakketten die een grachtstructuur opvulden. Deze opvulling bestond uit vier duidelijk van elkaar te onderscheiden pakketten. Ook werd een boring geplaatst in de moederbodem die een structuur van achtereenvolgens geelgrijs zand met gebroken schelpen en kleilaminatie tot grof zand met gebroken schelpresten opleverde. Dit bodemprofiel werd geïnterpreteerd als een strandwalafzetting, een redenering die overeen lijkt te komen met de ontstaansgeschiedenis van de locatie die zich vermoedelijk aan de voet van de Sandeshoved-Duin bevond waarop Nieuwpoort zich ontwikkelde. Deze moederbodem kon worden vastgesteld op ongeveer +3.52 m TAW.

Een groot aantal gekende archeologische vindplaatsen in en rond Nieuwpoort duiden op een menselijke aanwezigheid vanaf de volle middeleeuwen. Zo zijn er bij mechanische boringen, die in 2013 werden uitgevoerd voor men kon beginnen met de uitbreiding van de Sint-Laurentiusparochie (CAI 75407), 14^e-eeuwse kuilen aangetroffen in verband met een cultuurlaag. Hier werden ook een intact wegdek opgebouwd uit bakstenen en een grafveld dat zich liet dateren tussen 1290 en 1386 aangetroffen. Er werd dan ook een opgraving geadviseerd die in 2016 uitgevoerd werd door archeologen van Ruben Willaert BVBA. Er werden enkele lineaire sporen aangetroffen die gecoupeerd werden. Het lijkt te gaan om natuurlijke geulen die opgevuld werden met een gelaagd opvullingspakket. Wat opvallend was, is dat de oudste lagen nauwelijks archeologische vondsten opgeleverd hebben.

Een andere nabijgelegen site bevindt zich in de Recolettenstraat waar een opgraving werd uitgevoerd in 2015 door archeologen van BAAC Vlaanderen. Dit terrein was gelegen op de top van de Sandeshoved-duin die ook vandaag nog herkenbaar is in het reliëf van de stadskern van Nieuwpoort. Deze opgraving leverde vondsten uit de oudste fases van het ontstaan van Nieuwpoort op. Deze vondsten zijn te dateren in de 12^e en 13^e eeuw. Wat de sporen betreft handelt het vooral om loopniveaus, ophogingen en bouwvoren die zichtbaar zijn in de bodemopbouw. Deze sporen duiden op een stabiele fase in de ontwikkeling van de Sandeshoved-duin. Deze antropogene lagen waren onderling zeer divers en waren opvallend dun waardoor ze waarschijnlijk slechts korte periodes vertegenwoordigen in de stabiele fases van de ontwikkeling van de duin. De antropogene lagen bestaan vooral uit een accumulatie van organisch materiaal waarin zich opvallend veel aardewerk bevond. Ook werden tijdens deze opgravingen verschillende stratigrafische lagen aangetroffen die onder andere bestaan uit een 12^e of 13^e-eeuwse depressie, verschillende laat-middeleeuwse structuren en recenter muurwerk dat uit de vroegmoderne periode (16^e tot 18^e eeuw) stamt. Tenslotte

werd tijdens deze opgraving ook veel onontplofte munitie afkomstig uit de Eerste Wereldoorlog aangetroffen.

In 2011 werd ten westen van het plangebied een opgraving uitgevoerd (CAI 215601) waarbij een gracht werd aangetroffen. Ten noorden van deze gracht bevond zich een oplopend geheel dat waarschijnlijk onderdeel uitmaakte van de glacis. Het betreft hier dus meer dan waarschijnlijk een onderdeel van de versterkingen rond de stad. Deze gracht bevond zich op een diepte die overeenkomt met ongeveer +2.15 tot +2.40 m TAW.³²

Ten zuidoosten van het plangebied (CAI 162174) werden dan weer greppels uit de late middeleeuwen aangetroffen die haaks ten opzichte van elkaar gepositioneerd waren. Ten zuidwesten van het plangebied (CAI 158927) werd ter hoogte van de Pieter Deswartelaan tijdens een prospectie een brede gracht uit de late middeleeuwen en een puinpakket afkomstig uit de Eerste Wereldoorlog aangetroffen. Tijdens een controle der werken aan de Duinkerkestraat (CAI 156893) werd een overwelfde waterloop met aan elke kant een getrapte (muur)fundering aangetroffen. Dit vormde waarschijnlijk de aanzet van een ravelijn of van een (sluis)constructie om water te lozen uit de grachten.

Aan de overzijde van de Pieter Braekelaan bevindt zich erkend bouwkundig erfgoed. Het gaat hier om het schoolcomplex: Instituut Stella Maris (CAI 28724). Dit instituut werd opgetrokken in de neogothische stijl net na de Eerste Wereldoorlog.

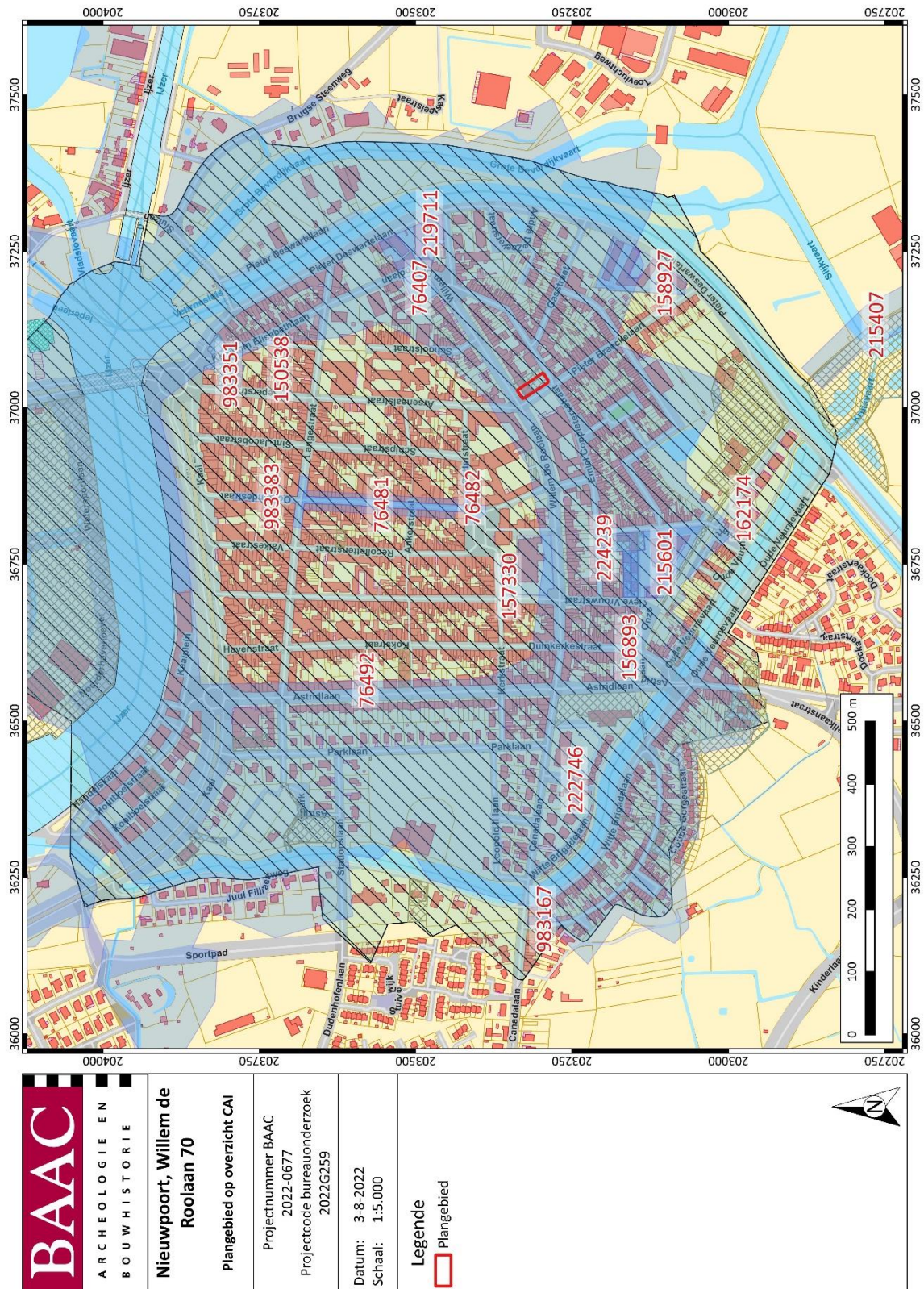
Ander archeologisch onderzoek in de directe omgeving van het plangebied

Op een 200-tal meter ten zuidwesten van het plangebied werd naar aanleiding van een geplande bouw van een appartementencomplex een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (Nota ID 6730)³³ Bij dit onderzoek werden slechts enkele archeologische sporen aangetroffen die bestonden uit enkele grachtsegmenten en een accumulatiehorizont. Deze archeologische sporen bevonden zich onder een recent ophogingspakket dat een dikte had van 2,5 m.

Wat duidelijk wordt uit het bureauonderzoek naar ander archeologisch onderzoek in de directe omgeving van het plangebied is dat er in de omgeving veel middeleeuwse sporen en vondsten aangetroffen kunnen worden. Het is echter voor het plangebied niet vanzelfsprekend dat ook hier middeleeuwse structuren en vondsten zullen opduiken. Dit heeft alles te maken met de ligging van het plangebied ter hoogte van de verdedigingswerken rondom Nieuwpoort. Het verwachtingspatroon ligt hier eerder bij restanten van deze verdedigingswerken en recentere bewoningslagen. Bovendien worden ook vondsten uit de Eerste Wereldoorlog verwacht.

³² BRION et al. 2014

³³ PYPE e.a. 2018.

Plan 6: Plangebied op het plan van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI)³⁴
 (digitaal; 1:1; 03.08.2022)

³⁴ CAI 2022

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Volgens dit bureauonderzoek bevindt het projectgebied zich binnen de vastgestelde historische stadskern van Nieuwpoort. Op de kaart van Deventer (16^e eeuw) situeert het plangebied zich vermoedelijk ter hoogte van de stadsmuur en de stadsgracht. In de loop van de 19^e eeuw wordt het plangebied opgenomen in de nieuwe stadsversterking. Het plangebied bevindt zich dan ter hoogte van de vestingsgracht, keermuur en misschien een deel van een ravelijn. Tijdens de Eerste Wereldoorlog liep een loopgraaf of tunnel door het noordelijke deel van het plangebied.

Het plangebied heeft een zeker verwachtingspatroon naar sporen vanaf de middeleeuwen. Er zijn verschillende CAI-waarden in de nabije omgeving waarbij bewoningssporen en vondsten aangetroffen zijn uit de volle en late middeleeuwen. Ook oudere sporen zijn niet uit te sluiten. In de ruimere omgeving zijn namelijk resten uit zowel het neolithicum als de bronstijd en de Romeinse tijd aangetroffen. Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied vooral een hoge verwachting heeft voor het aantreffen van sporen gerelateerd aan de voormalige vestingsgracht en stadsmuur. Daarnaast kunnen onder recentere bouwlagen ook sporen uit de Eerste Wereldoorlog aanwezig zijn.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Het plangebied zal vermoedelijk sporen bevatten van de 16^e en 19^e-eeuwse verdedigingswerken rond Nieuwpoort. Bovenop deze sporen is het echter mogelijk dat er recentere bewoningsslagen en ophogingspakketten opduiken.

Ook de tumultueuze periode van de eerste helft van de 20ste eeuw zal vermoedelijk sporen hebben nagelaten in het plangebied. Er wordt dan ook vermoed dat er sporen uit de Eerste Wereldoorlog aangetroffen kunnen worden binnen het plangebied.

Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) is er niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied, maar gezien de ontstaansgeschiedenis van de Vlaamse Kust en de ontwikkelingsgeschiedenis van Nieuwpoort is het niet bijzonder waarschijnlijk dat sporen uit deze periode aangetroffen worden. Sporen uit deze oudere perioden kunnen echter niet met zekerheid uitgesloten worden.

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Bij de aanwezigheid van archeologisch erfgoed heeft verder archeologisch onderzoek op het terrein een hoog potentieel op kennisvermeerdering. Enerzijds kan het de kennis van de evolutie van de versterking van de stad bijschaven. Anderzijds is elke informatie over de perioden voor de middeleeuwen een bijdrage tot de kennis van de geschiedenis van de omgeving en de menselijke activiteiten en eventuele bewoning voor de stichting van de stad.

Vanwege de zware gevechten in de omgeving van Nieuwpoort tijdens de Eerste Wereldoorlog is ook het archeologisch potentieel voor conflictarcheologie middelhoog tot hoog te noemen.

Het is bijgevolg belangrijk dat het terrein archeologisch onderzocht wordt aangezien de verstoringen veroorzaakt door de werkzaamheden de bodem zullen verstoren tot op een diepte van ruim 4 m onder het huidige maaiveld. Deze ingrepen zullen mogelijk archeologische sporen in de ondergrond volledig vernielen.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek³⁵ is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon bijgevolg onvoldoende bepaald worden. Verder vooronderzoek is aangewezen.

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 2: Overzicht van de keuze van onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	HET PERCEEL IS DEELS BEBOUWD. DAARNAAST WORDEN VOORNAMELIJK GRONDSPOREN VERWACHT, BIJGEVOLG IS DEZE METHODE NIET NUTTIG OM TOE TE PASSEN.
VELDKARTERING	NEE	NEE	NEE	NEE	HET TERREIN IS DEELS BEBOUWD WAARDOOR DE NOG VRIJE OPPERVLAKTE TE KLEIN IS OM MET VELDKARTERING NUTTIGE

³⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

					CONCLUSIES TE KUNNEN TREKKEN.
LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	HET IS DE BEDOELING OM DE LOOP EN FASERING VAN EEN STADSOMWALLING TE TRACEREN, WAT ONVOLDOENDE KAN GEBEUREN MET EEN LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK.
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	ER IS GEEN ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR STEENTIJD SITES
PROEFPUTTEN-ONDERZOEK STEENTIJ	JA	NEE	JA	NEE	ER IS GEEN ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR STEENTIJD SITES
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA	JA	JA	JA	DEZE METHODE IS HET MEEST GESCHIKT GEACHT OM DOOR MIDDEL VAN PROFIELREGISTRATIE EEN DOORSNEDE TE MAKEN OP DE VERMOEDELIJKE STADSOMWALLING.

Op basis van het uitgevoerde bureaustudie wordt door BAAC Vlaanderen bvba in eerste instantie een proefsleuvenonderzoek geadviseerd om door middel van profielregistratie een transect te kunnen maken op de vermoedelijke stadsomwalling en aanverwante sporen.

2.4.4 Afbakening onderzoeksterrein

Doordat het hele plangebied tot op grote diepte verstoord zal worden, door de aanleg van de parkeergarages en het plaatsen van de waterputten, is verder vooronderzoek aanbevolen voor het volledige plangebied.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van wegenis en wooneenheden met ondergrondse parkeergelegenheid) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied Nieuwpoort, Willem de Roolaan 70 bedraagt ca. 855 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van ca. 855 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt in een archeologisch vastgestelde zone, namelijk de historische stadskern van Nieuwpoort, en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).

Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied een hoge verwachting heeft voor de aanwezigheid van resten van de 16^e – 19^e-eeuwse verdedigingswerken rond Nieuwpoort. Op de historische kaarten lijkt het plangebied zich namelijk te bevinden ter hoogte van de verdedigingsmuur en de vestingsgracht.

Verder is er ook een potentieel voor het aantreffen van sporen die verband houden met de Eerste Wereldoorlog. Op een militaire kaart van Nieuwpoort is namelijk een tunnelnetwerk aangeduid waarvan een tunnel zich onder het meest noordelijke deel van het plangebied zou kunnen bevinden hebben.

Omdat in de bureaustudie niet kon vastgesteld worden of archeologische waarden binnen het projectgebied aanwezig zijn, is vervolgonderzoek nodig in de vorm van een proefsleuf. Dit dient in een uitgesteld traject te gebeuren aangezien het plangebied nog gedeeltelijk bebouwd is.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Plangebied met weergave van toekomstige ondergrondse parkeergarage	8
Figuur 2: Doorsnede over de gehele hoogte van de toekomstige inplanting.....	9
Figuur 3: Plangebied op de bodemkaart (digitaal; 1:20.000; 08.08.2022).....	17
Figuur 4: Plangebied op de tertiairkaart (digitaal; 1:50.000; 08.08.2022)	18
Figuur 5: Plangebied op de quartair geologische kaart (digitaal; 1:50.000; 08.08.2022)	19
Figuur 6: Plangebied (bij benadering) op de kaart van Jacob van Deventer (1565)	24
Figuur 7: Plangebied (bij benadering) op de kaart van Sanderus (17 ^{de} eeuw).....	24
Figuur 8: Nieuwpoort op de Frickx kaart (1744)	25
Figuur 9: Plangebied op de Ferrariskaart (1777) (analoog; 1:25.000; 08.08.2022)	26
Figuur 10: Plangebied op de Vandermaelen kaart (1846-1854) (analoog, 1:20.000; 08.08.2022).....	27
Figuur 11: Aanduiding van het plangebied (bij benadering) op het loopgravenplan van september 1918	28

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 02.08.2022)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 02.08.2022)	3
Plan 3: Plangebied op recente orthofoto (digitaal, 1:1, 03.08.2022).....	6
Plan 4: Plangebied en hoogteverloop op het DHM (digitaal; 1:1; 03.08.2022)	14
Plan 5: Plangebied op het DHM (digitaal; 1:1; 03.08.2022)	15
Plan 6: Plangebied op het plan van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) (digitaal; 1:1; 03.08.2022)	32

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.....	29
Tabel 2: Overzicht van de keuze van onderzoeksmethode.....	34

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerendergoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- AGIV, 2022a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, 2018, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- BOGEMANS, F., 2003. *Quartaargeologische Profieltypenkaart Schaal 1:50 000. Kaartblad 29: Kortrijk, Brussel*.
- CAI, 2022. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerendergoed.be/>.
- DOV VLAANDEREN, 2022a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2022b. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2022a. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022b. GEOPUNT VLAANDEREN: Frickx (1744). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022c. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Atlas van Jacob van Deventer. Available at: <https://www.kbr.be/nl/atlas-van-jacob-van-deventer> [Geraadpleegd april 14, 2017].
- PYPE, P. e.a., 2018. *Nota: Archeologische evaluatie van het bodemarchief te Nieuwpoort Rijkswachtstraat (West-Vl.)*, Aartselaar. Available at: <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/6730>.
- SANDERUS, A., 1641. *Flandria illustrata, sive Descriptio comitatus istius per totum terrarum orbem celeberrimi, III tomis absoluta*. Available at: <http://www.flandrica.be> [Geraadpleegd januari 1, 2016].
- TERMOTE, J., 1992. *Wonen op het duin. De bewoningsgeschiedenis van het duingebied tot aan de Franse Revolutie. Tussen land en zee. Het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne.*, Tielt.

DE VOS, L. e.a., 2014. *14-18 Oorlog in België*, Leuven: Davidsfonds Uitgeverij nv.

ZWAENEPOEL, A. & VERHAEGHE, F., 2011. *De broeken van de Ijzer- en Handzamevallei*, OC-ANB.